

KOMMUNEDELPLAN FOR KULTURMINNER OG KULTURMILJØER 2020-2030

9. SEPTEMBER 2020

NESBYEN KOMMUNE

Innhold

1	Bakgrunn og prosess	2
1.1	Hvorfor en kulturminneplan.....	2
1.2	Nasjonale føringer	2
1.3	Regionale føringer	3
1.4	Kommunal forankring.....	3
1.5	Planprosessen.....	4
1.6	Registreringsarbeidet	4
2	Verneverdige kulturminner og kulturmiljøer	5
2.1	Arkeologiske kulturminner	5
2.2	Nyere tids kulturminner	6
2.3	Formalisert vern av kulturminner	6
3	Planoppfølging og saksbehandlingsrutiner	8
3.1	Innarbeidelse i kommuneplaner og reguleringsplaner	8
3.2	Retningslinjer for tiltak innenfor kulturmiljøer	9
3.3	Retningslinjer for verneverdige bygninger i vernelista	10
3.4	Retningslinjer for saksbehandling	10
4	Status for dagens kulturminnearbeid.....	11
5	Hovedmål	12
6	Handlingsplan	13
7	Vedlegg	15
7.1	Fagrapport om arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer	15
7.2	Fagrapport om nyere tids kulturminner og kulturmiljøer	15
7.3	Temakart	15
7.4	Bevaringsliste/verneliste	15
7.5	Tilskuddsordninger	15
7.6	Begreper og definisjoner	15

1 Bakgrunn og prosess

1.1 Hvorfor en kulturminneplan

Kulturminner er en viktig del av vår felles kulturarv. De er fysiske påminnelser om menneskelig virksomhet i nær og fjern fortid. Kulturminnene er grunnlag for opplevelser og refleksjon og kan være en viktig ressurs for næringsutvikling. De er i flere sammenhenger de eneste kildene til kunnskap om vår historie. Kulturminner er en ikke fornybar ressurs som må forvaltes på en ansvarlig måte på vegne av våre etterkommere.

Kulturminneloven definerer kulturminner og kulturmiljøer slik:

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturminner og kulturmiljøer bidrar til å gi kommunen vår identitet og skaper tilhørighet og opplevelsverdier for innbyggere og tilreisende.

Alle kulturminner forvaltes lokalt og tas vare på av eiere og brukere gjennom vedlikehold og skjøtsel. God forvaltning krever kunnskap både om kulturminnene, lokalhistorien og om hva som skal til for å ta vare på disse verdiene. Kommunen er også en viktig forvalter av kulturminner og kulturmiljøer blant annet gjennom sitt ansvar for arealplaner og byggesaker.

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer gir oversikt over kjente kulturminneinteresser i kommunen og vil være et verktøy for saksbehandling. En slik plan vil også bidra til forutsigbarhet for eiere/tiltakshavere i framtidig planlegging gjennom at kulturminneinteresser er kjent i forkant av plan/byggesak. En slik plan vil også gi et godt grunnlag for å arbeide med formidling.

1.2 Nasjonale føringer

Kommunene har hovedansvar for å identifisere, verdsette og forvalte verneverdige kulturminner i tråd med nasjonale mål, jf. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, vedtatt ved kongelig resolusjon 12.06.2015

Det er et nasjonalt mål at tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres. Jf. Stortingsmelding 16 Leve med kulturminner.

Riksantikvaren har et uttalt mål om at 90 % av norske kommune skal ha en politisk vedtatt kulturminneplan innen 2020.

Oppgavene innen kulturminneforvaltning løses innenfor en rekke lover. De viktigste er plan- og bygningsloven og kulturminneloven. I tillegg kommer andre lover, stortingsmeldinger, rundskriv, offentlige utredninger og andre statlige føringer. Kort kan følgende nevnes:

- Plan- og bygningsloven, 2008
- Lov om kulturminner, 1978
- Kulturloven, 2007
- Naturmangfoldsloven, 2009

- St. meld. Nr. 35 (2012-2013) Framtid med fotfeste
- St. meld. Nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner

1.3 Regionale føringer

Kulturminnekompasset: Regional plan for kulturminnevern i Buskerud

Kulturminnekompasset: Regional plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027 ble vedtatt av fylkestinget i Buskerud sak 29/17 i møte 27. april 2017. Planen skal være et samhandlingsverktøy for kulturminnevern i fylket. Hovedmålet er:

Bruk av kulturarven som en ressurs i en bærekraftig samfunnsutvikling

Den regionale planen har følgende tre delmål:

- Bred formidling av Buskeruds kulturarv
- Vern og bærekraftig bruk av kulturarven
- Helhetlig kunnskapsgrunnlag, høy kompetanse og styrket samhandling om kulturminnevern i Buskerud

Som en del av planen, er det utarbeidet en oversikt over verneverdige kulturmiljøer som forteller viktige deler av Buskeruds historie. To områder i Nesbyen er omfattet av denne oversikten: Garnåsgrenda med Postvegen og Gamle Nes. Oversikten angir områder hvor det bør vises særlige hensyn til kulturminneinteresser, men er ikke juridisk bindende. Oversikten over verneverdige kulturmiljøer av regional verdi skal være et kunnskapsgrunnlag som kan brukes i forbindelse med planlegging og utvikling i kommunene.

1.4 Kommunal forankring

Kulturminneplanen er prioritert i kommunal planstrategi 2016-2019 vedtatt i Nes kommunestyre 20.05.2016.

Strategisk plan for kultursektoren vedtatt 09.04.2015 har bl.a. som mål å verne om Gamle Nes og andre verneverdige bygninger med høy kulturhistorisk verdi og å bevare både immaterielle og materielle kulturminner.

Kommunale planer som omtaler kulturminner og kulturminneforvaltning:

Kommuneplanens arealdel:

Pkt. 2.1.9 Hensyn til eksisterende bygnings- og kulturmiljø. PBL. § 11-9 nr. 7.

Framtidige reguleringsplaner som omfatter stølsområder, eller deler av slike, skal utrede bestemmelser for skjøtsel og eventuelt tilbakeføring av stølsbebyggelse og kulturlandskap innen planområdet. Gjennomføring av slike tiltak skal inngå i planens rekkefølgebestemmelser. I en avstand på 100 m fra seterbebyggelse/-tufter og inne på setervoller skal det i hovedsak ikke oppføres nye hytter. Steingjerder, tufter, gutuer/ferdselsveger skal bevares. Dyrket mark skal i hovedsak ikke bebygges. Verneverdige enkeltbygg og bygningsmiljøer skal i størst mulig grad bevares som en bruksressurs og istandsettes/tilbakeføres.

(Et tilsvarende punkt finnes i bestemmelse til kommunedelplan Nesbyen 2.1.6..)

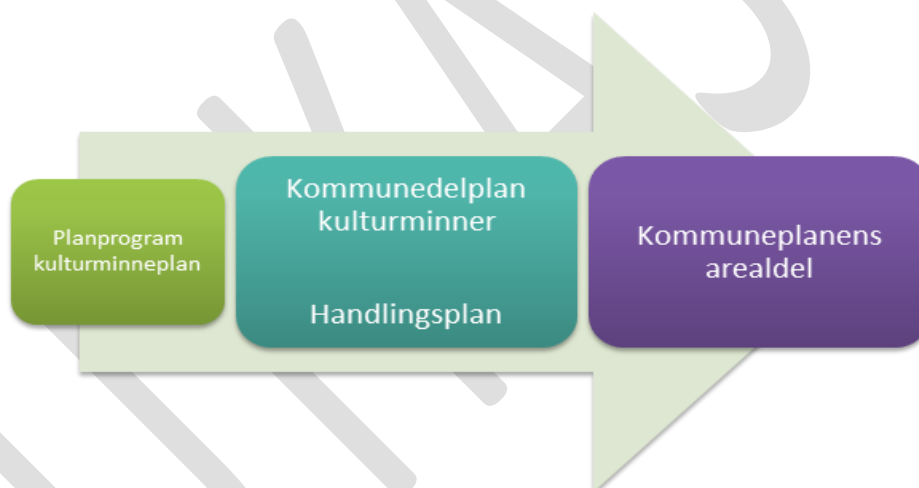
Pkt. 2.4.5 sone c), særlig hensyn til landbruk og kulturlandskap.

Innenfor sonene Saupeset, Skålsrudstølen og Bruset skal det gjennom detaljregulering utarbeides felles retningslinjer for drift, skjøtsel og tilbakeføring av seterbebyggelse og kulturlandskap samt utrede tiltak som kan stimulere til fortsatt landbruksdrift.

I kommunedelplan Nesbyen er det i bestemmelsene tatt inn retningslinjer og bestemmelser knytta til hensynssoner for bevaring av kulturmiljø c) og soner for båndlegging etter kulturminneloven d). Det er utarbeidet en liste over bevaringsverdige bygninger og bygningsmiljøer. Det er satt krav om reguleringsplan for områdene kvartal L og del av kvartal A. Dette er områder med viktige kulturmiljøer og verneverdige bygninger.

1.5 Planprosessen

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Nesbyen utarbeides som en tematisk kommunedelplan med temakart som viser freda og viktige verneverdige kulturminner og kulturmiljøer. Plan- og bygningslovens krav til planprosess og roller legges til grunn for arbeidet. Innholdet innarbeides i kommuneplanens arealdel ved første rullering, herunder forslag til bestemmelser og retningslinjer.

Det er utarbeidet to fagrapporter som utgjøre det faglige kunnskapsgrunnlaget for kommunedelplanen:

- Fagrapport for arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer (Utarbeidet av Buskerud fylkeskommune/Viken fylkeskommune på oppdrag fra Nesbyen kommune)
- Fagrapport for nyere tids kulturminner og kulturmiljøer (Utarbeidet av Nesbyen kommune i nært samarbeid med Buskerud fylkeskommune/Viken fylkeskommune)

1.6 Registreringsarbeidet

Fagrapport for arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer

Kontrollregistreringen av kulturminner ble gjennomført ved oppsøking av kulturminnene i felt. Lokaliteter og enkeltminner ble innmålt, og samtidig ble det gjort vurderinger av tilstand og verneverdi på stedet.

I etterkant av hver kontrollregistrering ble lokalitetene og tilhørende enkeltminner oppdatert i Askeladden. Dette innebar oppdatering av geometri, tilstand, og eventuell endring av beskrivelse/annen informasjon dersom kontrollregistreringen hadde vist dette. Etter gjennomgang av gårdsarkivet på fylkeskommunen ble nye løsfunn og lokaliteter lagt inn i Askeladden. I forbindelse med kontrollregistreringen ble det også registrert noen nye kulturminner, de fleste i nær tilknytning til de allerede kjente kulturminnene.

Søk etter kulturminner under markoverflaten, i form av manuell prøvestikking etter steinalderlokaliteter eller maskinell sjaking i dyrket mark, er av økonomiske og tidsmessige årsaker ikke foretatt. Registreringene oppfyller derfor ikke Kulturminnelovens § 9 om undersøkelsesplikt.

Fagrapport for nyere tids kulturminner og kulturmiljøer:

Buskerud fylkeskommunens veileder «Vurdering av verneverdi – vernekriterier» fra desember 2018 er benyttet. Registrering og verdivurdering er utført av kommunens egne ansatte med tett oppfølging gjennom faglige råd og veiledning fra Buskerud fylkeskommune/Viken fylkeskommune.

I fagrapporten har en tatt utgangspunkt i SEFRAK-registrerte bygninger. Underveis i arbeidet har en kommet over bygg eldre enn 1900 som ikke er registrert i SEFRAK og yngre bygninger som har verneverdi. Noen bygg er også blitt borte, revet, brent eller bare forfalt. Andre bygg er så ombygget og forandret at verneverdien er sterkt redusert.

Til sammen er det i fagrapporten registrert 560 objekter, herav 468 SEFRAK-bygg og 92 nyregistreringer.

En oversikt over alle registrerte bygninger med fullstendig verdivurdering finnes som vedlegg til rapporten. I rapporten finnes tabeller over bygninger i utvalgte kulturmiljøer.

2 Verneverdige kulturminner og kulturmiljøer

2.1 Arkeologiske kulturminner

Under arbeidet med fagrapporten har fokus på kulturmiljøer og deres verneverdi stått sentralt. Et kulturmiljøes verneverdi er en skjønnsmessig vurdering, som gjerne endres over tid og i stor grad avhenger av sammenhengen de ses i. Et felles verdsett er derfor viktig for å kunne gjøre verdivurderingene etterprøvbare og forståelige i vår samtid.

Det er imidlertid ikke utformet et spesifikt sett med kriterier for arkeologiske kulturmiljøer fra Riksantikvarens side. I denne rapporten er det derfor tatt utgangspunkt i vernekriterier for kulturmiljøer med nyere tids bygg og anlegg, som så har blitt tilpasset til bruk på arkeologiske kulturmiljøer. Et *hovedkriterium*, og det som kjennetegner et kulturmiljø er at det *er klare sammenhenger og helheter mellom kulturmiljøets ulike bestanddeler*. Dette kan være sammenheng kulturminnene seg imellom, men også mellom kulturminnene og landskapet de ligger i. Generelt skilles det gjerne mellom kulturminnenes kildeverdi, og opplevels- og formidlingsverdi. Som primærkilder utgjør kulturminnene en viktig erfarings- og kunnskapsbank. De kan også være en ressurs for opplevelser og identitetsbygging, og bidra til å skape tilhørighetsfølelse og estetisk opplevelse. Kulturminner med opplevels- og formidlingsverdi kan dermed være en ressurs for sektorer som skole, friluftsliv, reiseliv og næringsliv.

Kulturminneforvaltningen har de siste tiårene gått fra å fokusere på enkeltstående objekter, til i større grad å orientere seg mot helheten. Det legges i dag vekt på å bevare hele kulturmiljøer knyttet til vanlige personers liv og virke. Også kulturminner og kulturmiljøer knyttet til særlige hendelser, personer, tro og tradisjon kan få en høy verneverdi.

Riksantikvaren har også spesifisert hvordan verdisetting av kulturminnene kan forankres til en lokal, regional, nasjonal og internasjonal størrelsesorden. Alle fredete kulturminner er pr. definisjon av nasjonal verdi, mens et kulturminne av regional verdi kan være et kulturminne som har hatt betydning i et regionalt perspektiv. At et kulturminne har lokal verdi betyr ikke at det har lav verdi, men at det primært er av betydning for lokalhistorien.

Alle kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet, og har nasjonal verdi på bakgrunn av sin høye alder og historiske kildeverdi. En vurdering av verdi vil likevel være viktig for fremtidig planarbeid. Denne rapporten viser frem Nesbyen kommunes mest verdifulle kulturmiljøer. Disse er ikke presentert tidligere, og denne informasjonen er viktig å ta med i diskusjonene om fremtidig arealbruk. Dessuten vil dette kunnskapsgrunnlaget være et utgangspunkt for å prioritere lokaliteter for videre skjøtsel og tilrettelegging.

2.2 Nyere tids kulturminner

Objektets betydning som kulturminne vurderes ut fra åtte forskjellige vernekriterier. Kriteriene er ikke vektet innbyrdes, men skal hver for seg gi indikasjoner på hvilke forhold ved objektet som er av betydning for den samla vurderingen.

Det er viktig å være oppmerksom på at man ikke kan beregne gjennomsnittet av de enkelte kriteriene for å komme fram til en samlet vurdering av verneverdi.

Vurderingsnivåer som benyttes:

- Svært høy verdi
- Høy verdi
- Middels verdi
- Lav eller ingen verdi

Følgende **vernekriterier** benyttes i kulturminneregistreringen i kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer:

• Aldersverdi	• Sjeldenhet
• Autentisitet	• Kunstnerisk/arkitektonisk verdi
• Miljøverdi	• Kulturhistorisk verdi
• Representativitet	• Tilstand

2.3 Formalisert vern av kulturminner

Nesbyen kommune har en lang rekke kulturminner av ulik verneverdi og med ulik grad av formelt vern. Gjennom denne planen ønsker kommunen å kvalitetssikre registrering og verdivurderinger, slik at det i størst mulig grad blir samsvar mellom verneverdi og formelt vern.

Automatisk freda kulturminner

- Staveloftet på Hallingdal museum
- Nes gamle kirkested (Stavkirketomta)
- Arkeologiske kulturminner (se fagrapport)

Vedtaksfreda kulturminner

I Nesbyen kommune er følgende kulturminneobjekter omfattet av vedtaksfredning:

- Garnås gnr. 47/118 – stabbur fra 1752
- Nesbyen jernbanestasjon gnr. 4000/6, fra 1908– 5 bygninger

Begge områdene ligger i sone for båndlegging etter lov om kulturminnevern i kommuneplanens arealdel, vedtatt 20.06.2018.

Thoenstua på Hallingdal Museum er også vedtaksfreda.

2-1 Freda stabbur på Garnås.

Kommunale vernevedtak: Hensynssoner

Nes kommune har regulert følgende områder til bevaring gjennom bruk av hensynssoner:

- Del av Gamle Nes – verneverdige bygninger (reguleringsplan for deler av Nesbyen sentrum planID 01200904, vedtatt 08.09.2011)
- 9 hensynssoner i Nesbyen sentrum – verneverdige bygninger (kommunedelplan Nesbyen planID 00201201, vedtatt 13.08.2015)
- Kløvsteindalen, arkeologiske kulturminner (kommunedelplan Natten og Tverrlie planID 00201401, vedtatt 21.06.2016)
- Hensynssoner i div. reguleringsplaner

Kommunale verne vurderinger etter plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven pålegger kommunen å «se til at historisk, arkitektonisk og annen kulturell verdi som knytter seg til et byggverks ytre, så vidt mulig blir bevart», ved endring av eksisterende byggverk, oppussing og rehabilitering (PBL: § 31.1)

Kulturminner i offentlig eie

Offentlige myndigheter forventes å gå foran med et godt eksempel når det gjelder å bevare kulturarvkvalliteter. Av de kulturminnene som i denne planen har «høy» og «svært høy» verneverdi, er følgende i offentlig eie:

- Nesbyen jernbanestasjon, 5 bygninger (gnr. 4000/6): Bane nord
- Prestegården, 4 bygninger (gnr. 70/1): Opplysningsvesenets fond
- Sorenskrivergården, 4 bygninger (gnr. 77/95): Nesbyen kommune
- Mortensløkken, 1 bygning (gnr. 75/6): Nesbyen kommune
- Elverhøy (gnr. 44/22): Nesbyen kommune
- Stavkirketomta (gnr. 70/31): Nesbyen kommune/Nes sokn
- Hallingdal museum (gnr. 71/46): Stiftelsen Hallingdal Museum

Kulturminner i privat eie

Det store flertallet av verneverdige kulturminner i kommunen er i privat eie. All erfaring viser at kulturminner bare kan bevares på en god måte dersom eieren selv ønsker å bevare dem. Denne planen ønsker derfor å ha fokus på å bevisstgjøre eiernes ansvar framfor å pålegge vern gjennom ulike restriksjoner. Dette innebærer at en må ha forståelse for at andre hensyn kan veie tyngre enn hensynet til kulturminnevernet. Bare når det gjelder spesielt verneverdige kulturminner som har stor verdi for allmennheten, bør det offentlige gripe inn og pålegge bevaring.

Fortsatt landbruksdrift er viktig for å bevare mange av kulturmiljøene i planen, og bygninger i bruk er det beste vern – vern gjennom bruk.

3 Planoppfølging og saksbehandlingsrutiner

3.1.1 Denne delen inneholder retningslinjer til hvordan kommunen skal følge opp fagrapportene i sitt framtidige planarbeid og saksbehandling av plan- og byggesaker.

3.2 Innarbeidelse i kommuneplaner og reguleringsplaner

Denne temaplanen er en sammenfatning av registreringer og verdivurderinger i fagrapportene:

- Arkeologisk rapport
- Rapport over nyere tids kulturminner (bygninger)

Temaplanen er en plan uten bindende arealdel. Fagrapportene er behandlet og godkjent av arbeidsgruppa for Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer. Planen forholder seg derfor til de verdivurderingene og kulturmiljøene som foreligger i rapportene.

Temaplanen vil være et viktig faggrunnlag for kulturminner og kulturmiljøer i kommende kommuneplanarbeid. Den skal også brukes aktivt i løpende saksbehandling og ved utarbeiding av reguleringsplaner.

Planen omfatter en rekke kulturminner og kulturmiljøer med ulik juridisk vernestatus:

1. Kulturminner som er automatisk freda etter kulturminneloven (kulturminner fra før 1537/1649 (stående byggverk)). I Nesbyen vil det si arkeologiske kulturminner.
2. Kulturminner som er vedtaksfredet av Riksantikvaren med hjemmel i Kulturminneloven. Se pkt. 3.5.2. (eks. Nesbyen stasjon og stabbur på Garnås)
3. Kulturmiljøer som ligger innenfor hensynssoner som er vedtatt av Nesbyen kommune med hjemmel i plan- og bygningsloven. Se pkt. 3.5.3. Eks. Gamle Nes , Kløvsteindalen
4. Forslag til hensynssoner rundt utvalgte automatisk freda kulturminner med verneverdi høy eller svært høy. Jf. arkeologisk rapport.
5. Forslag til hensynssoner rundt utvalgte kulturminner fra nyere tid med verneverdi middels, høy eller svært høy. Jf. rapporter om nyere tids kulturminner.
6. Enkeltobjekter som er vurdert med verneverdi lav/middel/høy /svært høy.

For punktene 1-3 gjelder klare juridiske bestemmelser. Planen vil ikke påvirke disse bestemmelsene, med unntak av noen automatisk freda kulturminner som har fått en mer nøyaktig kartfesting.

For punktene 4-6 er det ikke knyttet juridiske bestemmelser. Hensynssonene vurderes innarbeidet i kommuneplanens arealdel og kommunedelplaner ved rullering av disse og i reguleringsplaner når det er aktuelt. Enkeltobjekter og kulturmiljøer ligger i temakart i GISLine- innsyn for bruk i kommunens saksbehandling.

Temaplanen gir ikke juridisk bindende vern for kulturminner og kulturmiljøer der det ikke er fattet vedtak med hjemmel i kulturminneloven eller plan- og bygningsloven. Forslagene om vernestatus og avgrensning av kulturmiljøer i fagrapportene er kun faglige vurderinger og tilrådinger. Disse vil være praktisk nyttige i kommende planprosesser og ved behandling av søknader om tiltak. Først ved eventuell kartfesting og planbestemmelser i kommuneplaner eller reguleringsplaner vil disse kulturminnene eller kulturmiljøene få en juridisk bindende vernestatus.

Temaplanen skal sikre at det gjøres grundige vurderinger av planlagte tiltak som kan komme i konflikt med vern med sikte på å finne gode løsninger. I noen tilfeller vil kulturminner vike til fordel for annen utbygging. Hovedprinsippet er at det beste vern ligger i fornuftig bruk. Det må legges til rette for et godt samarbeid og tidlig dialog mellom grunneiere, kommunen og vernemyndighetene. En slik arbeidsform vil sikre flest mulig kulturminner og kulturmiljøer på lang sikt.

3.3 Retningslinjer for tiltak innenfor kulturmiljøer

1. Kulturmiljøenes særpreg og karaktertrekk bør i størst mulig grad bevares. Eventuelle nye tiltak bør bidra til å underbygge kvalitetene i kulturmiljøet. Tiltakene må gis en utforming som ikke virker skjemmende på kulturmiljøet.
2. For inngrep og tiltak i terreng eller vegetasjon utover vanlig vedlikehold og skjøtsel, kan det stilles krav om utarbeidning av reguleringsplan, jf. kommuneplanens bestemmelser §v 2.1.1. og plan- og bygningslovens § 12-1.
3. Ved forslag om skilting og skjøtsel innenfor de arkeologiske kulturmiljøene, bør det utarbeids skjøtselsplan i samarbeid med kulturminnemyndighetene.
4. Nye bygninger, tilbygg/påbygg og andre tiltak skal underordne seg og tilpasse seg den verneverdige bebyggelsen i kulturmiljøet i form av plassering, volum, form, fasadeutforming og materialbruk. Det bør tas hensyn til bebyggelsesstruktur ved fradeling og nybygg.

3.4 Retningslinjer for verneverdige bygninger i vernelista

1. Verneverdige bygninger oppført i vernelista vedlagt kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer bør ikke rives med mindre forfall/skader er dokumentert i et slikt omfang at bygningen må regnes som tapt. Det bør legges spesielt vekt på å bevare bygninger med svært høy og høy verneverdi.
2. Ved søknad om riving bør det sendes inn en tilstandsanalyse utført av uavhengig konsulent med kompetanse innen bygningsvern, gjerne med kurs fra Buskerud Bygningsvernssenter. Tilsvarende bør kreves ved fjerning av opprinnelige bygningsdeler. Tilstandsanalysen bør tydelig vise omfanget av skadene ved tekst og bilder. Det bør også redegjøres for hvilke tiltak som må gjøres for å sette bygget i stand. Forslag til nytt bygg bør også foreligge sammen med søknad om riving. Riving av verneverdig bebbyggelse bør ikke tillates før søknad om nytt bygg eventuelt er godkjent.
3. Ved riving av bygning med svært høy og høy verneverdi bør bygningen dokumenteres fagmessig ved oppmåling, fotografering og grundig beskrivelse av konstruksjon, rominndeling og overflater. Beskrivelsen bør utarbeids av uavhengig konsulent med kompetanse innen bygningsvern.
4. Ved fasadeendring bør originale/eldre bygningsdeler som taktekke, vinduer, dører, panel, listverk og andre detaljer bevares så langt det lar seg gjøre. Dersom eldre bygningsdeler ikke lar seg bevare, bør det lages eksakte kopier av bygningedelene som skiftes ut. Dette skal særlig tillegges vekt for bygninger med svært høy og høy verneverdi.
5. Utførende håndverker av tiltak på bygninger med svært høy eller høy verneverdi i vernelista, vedlagt kommunedelplanen for kulturminner og kulturmiljøer, bør ha dokumentert kompetanse innen bygningsvern
6. Tilbakeføring av bygningen eller deler av denne til en tidligere fase i bygningens historie bør gjøres på dokumentert grunnlag.

3.5 Retningslinjer for saksbehandling

Nyer tids kulturminner:

1. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer skal benyttes som et kunnskapsgrunnlag i saksbehandling av bygge- og plansaker. Ivaretagelse av kulturminneverdiene skal tillegges vekt i vurderingen.
2. Når reguleringsplaner berører kulturminner og kulturmiljøer, skal det gå fram av planen hvordan hensynet kulturminner og kulturmiljøer skal ivaretas.
3. Alle tiltak som kommer i direkte berøring med eller ligger i nærheten av kulturminne eller kulturmiljø fredet etter kulturminneloven skal sendes kulturminneforvaltningen til uttalelse.
4. Tiltak ved og på listeførte kirker skal forelegges kulturminneforvaltningen for uttalelse. Ved all planlegging i kirkes nære omgivelser skal det tas hensyn til kirkes plassering og virkning i landskapet. Saker som angår omgivelsene til den listeførte kirken må oversendes regional kulturminnemyndighet til uttalelse.
5. Kommunen skal innhente uttalelse fra Viken fylkeskommune i saker som gjelder fasadeendringer, riving, tilbygg og nybygg på bygg med svært høy eller høy verneverdi i vernelista til kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer. Søknad om tilbakeføring skal også sendes fylkeskommunen til uttalelse før vedtak fattes.

6. Kommunen skal sende søknad om riving og vesentlig endring av ikke fredet byggvern eller anlegg oppført for 1850 til Viken fylkeskommunen senest fire uker før søknad avgjøres, lf. Kml. § 25.
7. Kommunen skal innhente uttalelse fra Viken fylkeskommune i saker som gjelder nye bygninger, tilbygg/påbygg og andre tiltak innenfor kulturmiljøer med høy eller svært høy verneverdi.
8. For tiltak som gjelder SEFRAK-registrerte bygg som ikke er verdivurdert, gjør kommunen en verdivurdering (egne ansatte eller konsulent). Dersom en antar at bygget har høy eller svært høy verneverdi, sendes saken til fylkeskommunen for uttalelse.
9. Viken fylkeskommune skal ha tilsendt kopi av vedtak i saker fylkeskommunen har uttalt seg til.
10. Verneverdiene sjekkes i GISline-innsyn.
11. Bestemmelser om verneverdige kulturminner og kulturmiljøer innarbeides i alle kommuneplaner og reguleringsplaner der det er aktuelt.

Arkeologiske kulturminner:

1. Kommunen påser at fylkeskommunen blir varslet ved oppstart av alle reguleringsplaner og i byggesaker utenfor regulert område.
2. Fylkeskommunen gjennomfører arkeologisk registrering før 1. gangs behandling av reguleringsplaner. Evt. funn av arkeologiske kulturminner innarbeides som hensynssoner i planen eller det søkes kulturminnemyndighetene om frigivelse av kulturminnet.
3. I all saksbehandling skal det settes vilkår om at arbeidene stanses og det tas kontakt med kulturminnemyndighetene dersom det oppdages automatisk freda kulturminner. Dette innarbeides også som en bestemmelse i alle kommuneplaner og reguleringsplaner.
4. Søknader om drenering, nydyrking etc. skal forelegges fylkeskommunen når dette berører automatisk freda kulturminner.

4 Status for dagens kulturminnearbeid

Gjennom arbeidet med kulturminneplanen har kommunen skaffet seg god oversikt over verneverdige bebyggelse i Nesbyen sentrum og Nesbyen sør. Garnås og den øvre delen av Espeset er verdivurdert og flere viktige seterområder. En vil anta at en gjennom dette arbeidet har fått med de fleste bygninger i kommunen med svært høy verneverdi.

Men det gjenstår mye arbeid dersom bygg i hele kommune skal registreres og verdivurderes. Det meste av gårdsbebyggelsen i kommunen er ikke vurdert. Det samme gjelder de fleste seterområdene. For at dette arbeidet skal kunne gjennomføres kreves det ressurser og kompetanse.

Kommunen mangler også ressurser og kompetanse til å drive informasjonsarbeid og veiledning overfor bla. eiere av verneverdige bygg.

Nesbyen kommune har et svært aktivt historielag med mange medlemmer. Laget gjøre en stor innsats for å kartlegge, synliggjøre og informere om kommunens kulturminner. Laget har utgitt flere

bøker, sist om skogshusvære og det er skiltet og merket historiske stier som Postvegen og Drifteslepa. Dette er et svært viktig arbeid som en håper vil fortsette i åra framover.

I Nesbyen sentrum blir det om sommeren arrangert guida turer, der bl.a. den eldre trehusbebyggelsen er et av temaene. Dette er et viktig tiltak for å synliggjøre vår kulturarv både for besøkende og lokalbefolkningen.

Nesbyen historiske opplevelser et et konsept under utvikling, der bebyggelsen i sentrum er et utgangspunkt for opplevelser og overnatting. Dette kan være et godt grunnlag for å utvikle næringsvirksomhet med utgangspunkt i våre kulturminner.

Hallingdal museum, som ligger i Nesbyen sentrum, er en viktig aktør i kommunen for formidling av eldre byggeskikk og kulturhistorie.

Selv om det er mange gode krefter i kommunen som ønsker å ta vare på bygningsarven, er det mange bygg som preges av forfall. Dette gjelder særlig bygg som har gått ut av bruk og som ikke lenger fyller en funksjon. Ombygging, tilbygg og påbygg på verneverdige hus, vil ofte føre til redusert verneverdi.

Terrenginngrep og ulike byggetiltak i utmark, kan true arkeologiske kulturminner.

Gjengroing i skog og utmark føre ofte til at bygninger forfaller og mister sin verneverdi.

Det vil ikke være mulig å ta vare på alle verneverdige bygg for alle framtid. Men med en god oversikt og god kunnskap, er det mulig å ta vare på mange av de meste verdifulle bygningen og kulturmiljøene i kommunen for kommende generasjoner.

5 Hovedmål

Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Nesbyen har som hovedmål:

- Øke kunnskapen om kommunens kulturminner og kulturmiljøer.
- Sikre en bærekraftig og langsiktig forvaltning av kommunens kulturminner og kulturmiljøer.
- Redusere tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i kommunen.
- Øke interessen for lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer og bruke disse som en ressurs for næringsutvikling.
- Øke interessen for skjøtsel, bruk og formidling knyttet til viktige kulturminner og kulturmiljøer blant grunneiere, lag og foreninger og allmennheten.

6 Handlingsplan

Mål 1: Øke kunnskapen om kommunens kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak	Ansvar/pådriver	Frist	Kommentar
Gjøre kommunedelplanen tilgjengelig på kommunens hjemmeside	Kommunen	Etter vedtak	
Drive informasjon og skape engasjement rundt kommunens kulturminner	Kommunen, historielaget, andre	Kontinuerlig	
Gjennomføre registrering og verdivurdering av verneverdige bygg i resten av kommunen	Kommunen		Forutsetter tilstrekkelige ressurser i kommunen
Utarbeide undervisningsopplegg for skolene	Kommunen, museet, andre?		

Mål 2: Sikre en bærekraftig og langsiktig forvaltning av kommunens kulturminner og kulturmiljøer.

Tiltak	Ansvar/pådriver	Frist	Kommentar
Kulturmiljøer i kommunedelplanen avsettes som hensynssoner i kommuneplanens arealdel, kommunedelplaner og reguleringsplaner.	Kommunen	Ved første rullering.	
Ta i bruk rutiner for saksbehandling	Kommunen	Kontinuerlig	
Øke kompetanse i kommuneadministrasjonen	Kommunen		Kurs, fagsamlinger, ansettelse
Utarbeide retningslinjer for drift og vedlikehold av verneverdige bygg i kommunal eie.	Kommunen		

Mål 3: Redusere tap av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer i kommunen.

Tiltak	Ansvar/pådriver	Frist	Kommentar
Fortsatt aktiv landbruksdrift	Kommunen/ grunneiere	Fortløpende	Viktig for å bevare mange viktige kulturmiljøene
Vern gjennom bruk	Grunneiere	Fortløpende	Bygninger i bruk er det beste vernet
Informasjon til eiere av verneverdige bygg og kulturmiljøer	Kommunen		Mangler ressurser og kompetanse i kommunen
Informere og veilede om aktuelle tilskuddsordninger	Kommunen, fylkeskommunen, andre	Fortløpende	Mangler ressurser og kompetanse i kommunen

Mål 4: Øke interessen for lokalhistorie, kulturminner og kulturmiljøer og bruke disse som en ressurs for næringsutvikling.

Tiltak	Ansvar/pådriver	Frist	Kommentar
Rydde og skilte arkeologiske kulturminner	Kommunen, fylkeskommunen, organisasjoner		
Informasjonskilt, historiske turstier	Historielag, kommunen, andre		
Guida turer gjennom Gamle Nes			
Utvikle Nesbyen historiske opplevelser			

Mål 5: Øke interessen for skjøtsel, bruk og formidling knyttet til viktige kulturminner og kulturmiljøer blant grunneiere, lag og foreninger og allmennheten.

Tiltak	Ansvar/pådriver	Frist	Kommentar
Informasjon til og kommunikasjon med eiere av bygg med svært høy verneverdi	Kommunen		
Informere om aktuelle tilskuddsordninger	Kommunen, fylkeskommune, andre		

7 Vedlegg

7.1 Fagrapport om arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer

7.2 Fagrapport om nyere tids kulturminner og kulturmiljøer

7.3 Temakart

7.4 Bevaringsliste/verneliste

7.5 Tilskuddsordninger

7.6 Begreper og definisjoner